QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 8-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i08.013

O’QUVCHILARNI MA’NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA OILAVIY QADRIYATLARNING O‘RNI

Qodirova Nigora Farhodovna,
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda oilaviy qadriyatlarning o‘rni, ularning pedagogik-psixologik xususiyatlari hamda oilaga hurmat munosabatini shakllantirishning nazariy asoslari tahlil qilingan. Shuningdek, oilaviy qadriyatlar tarbiyasining pedagogik tuzilmasi, uning asosiy komponentlari va shaxs rivojiga ta'siri yoritilgan. Oila va maktab hamkorligining tarbiyaviy jarayondagi ahamiyati, zamonaviy axborot muhitining o‘quvchilar qadriyatlar tizimiga ko‘rsatayotgan ta'siri ochib berilgan. Tadqiqot natijalari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida barqaror ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishda tizimli pedagogik yondashuv zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: oilaviy qadriyatlar, ma'naviy-axloqiy tarbiya, boshlang‘ich ta'lim, pedagogik yondashuv, oila va maktab hamkorligi, shaxs rivoji, ijtimoiylashuv, qadriyatlar tizimi.

Аннотация. В статье рассматривается роль семейных ценностей в духовно-нравственном воспитании учащихся начальных классов, анализируются их психолого-педагогические особенности и теоретические основы формирования уважительного отношения к семье. Освещаются педагогическая структура семейного воспитания, её основные компоненты и влияние на развитие личности ребёнка. Особое внимание уделяется сотрудничеству семьи и школы, а также влиянию современной информационной среды на систему ценностей учащихся. Результаты исследования подтверждают необходимость системного педагогического подхода к формированию устойчивых духовно-нравственных ценностей у младших школьников.

Ключевые слова: семейные ценности, духовно-нравственное воспитание, начальное образование, педагогический подход, сотрудничество семьи и школы, развитие личности, социализация, система ценностей.

Annotation. The article examines the role of family values in the spiritual and moral education of primary school students and analyzes their psychological and pedagogical characteristics, as well as the theoretical foundations for developing respect for family values. The pedagogical structure of family-based education, its main components, and its influence on personality development are discussed. Particular attention is paid to the cooperation between family and school and to the impact of the modern information

environment on students' value systems. The research findings demonstrate the necessity of a systematic pedagogical approach to fostering stable moral and spiritual values among primary school students.

Keywords: family values, spiritual and moral education, primary education, pedagogical approach, family-school cooperation, personality development, socialization, value system.

KIRISH. Boshlang‘ich sinf yoshidagi o‘quvchilarning psixologik xususiyatlari, ularning taqlidga moyilligi, emotsional qabul qilishining ustunligi hamda avtoritetga ishonchi mazkur jarayonni maxsus pedagogik yondashuv asosida tashkil etishni talab etadi. Shu bois, o‘quvchilarda oilaviy qadriyatlarga hurmat munosabatini shakllantirishda umumiy yondashuvlar emas, balki aniq pedagogik xususiyatlarni aniqlash va hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, zamonaviy ta’lim sharoitida oila va maktab hamkorligini samarali yo‘lga qo‘yish, tarbiyaviy ta’sirlarning uyg‘unligini ta’minlash hamda o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos yondashuvlarni ishlab chiqish zarurati mazkur muammoning murakkabligini yanada oshiradi.

Shu nuqtai nazardan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini oilaga va oilaviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashning pedagogik xususiyatlarini aniqlash, ularning nazariy asoslarini yoritish hamda mazkur jarayonning o‘ziga xos jihatlarini belgilash muhim ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi.

Boshlang‘ich sinf yoshi (6–10 yosh) bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda o‘quvchilarning ijtimoiy, emotsional va axloqiy rivojlanishi jadallashib, ularda atrof-muhitga nisbatan ongli munosabat shakllana boshlaydi. Shu sababli mazkur yosh davri pedagogik ta’sir uchun eng qulay va samarali bosqichlardan biri sifatida e’tirof etiladi.

ASOSIY QISM. Psixologik jihatdan bu davrning asosiy xususiyatlaridan biri - **taqlid (imitatsiya)** mexanizmining kuchliligidir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari kattalarning xatti-harakatlarini kuzatish orqali ularni o‘zlashtiradi. Ayniqsa, ota-ona va o‘qituvchining shaxsiy namunalari o‘quvchi xulq-atvorining shakllanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bois, oiladagi va maktabdagi muhitning uyg‘unligi bolada to‘g‘ri qadriyatlar tizimini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur yosh davrining yana bir muhim jihati — **emotsional qabul qilishning ustunligi**dir. O‘quvchilar voqelikni ko‘proq hissiy tajriba orqali anglaydi, ya’ni ular uchun mehr-oqibat, e’tibor va qo‘llab-quvvatlash kabi omillar katta ahamiyatga ega. Oiladagi ijobiy muhit, o‘zaro hurmat va samimiy munosabatlar bolada psixologik himoyalanganlik hissini shakllantirib, uning ijtimoiy rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shuningdek, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida **avtoritetga ishonch** yuqori darajada bo‘ladi. Ota-ona va o‘qituvchi ular uchun asosiy ishonch manbai va xulq-atvor mezoni sifatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli, kattalarning har qanday harakati va munosabati bolaga bevosita ta’sir qiladi hamda uning qadriyatlar tizimida aks etadi.

Bundan tashqari, ushbu yosh davrida bolaning **ijtimoiylashuv jarayoni** faollashadi. O‘quvchi nafaqat oila a’zosi, balki jamoa a’zosi sifatida shakllanadi, tengdoshlari va kattalar bilan munosabatga kirishadi. Bu esa unda ijtimoiy normalar va axloqiy qadriyatlarni o‘zlashtirish jarayonini tezlashtiradi.

Umuman olganda, boshlang‘ich sinf yoshidagi o‘quvchilarning pedagogik-psixologik xususiyatlari ularni oilaga va oilaviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayonini maxsus yondashuv asosida tashkil etishni talab etadi. Mazkur xususiyatlarni hisobga olish pedagogik jarayon samaradorligini ta’minlovchi muhim omil hisoblanadi.

Oilaviy qadriyatlar tarbiyasi shaxsning ma’naviy-axloqiy shakllanishida muhim pedagogik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali o‘quvchilarda oilaga hurmat, mas’uliyat, mehr-oqibat, sadoqat kabi ijtimoiy va axloqiy sifatlar shakllanadi. Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, oilaviy qadriyatlar tarbiyasi nafaqat bilim berish, balki o‘quvchilarda barqaror munosabat va xulq-atvor me’yorlarini shakllantirishni ham o‘z ichiga oladi.

“Oilaviy qadriyatlar” tushunchasi avloddan-avlodga o‘tib kelayotgan, oila a’zolari o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi axloqiy, ma’naviy va ijtimoiy me’yorlar majmuasi sifatida talqin etiladi. Ushbu qadriyatlar shaxsning ijtimoiylashuvi jarayonida muhim rol o‘ynab, uning jamiyatdagi o‘rnini belgilashga xizmat qiladi.

TAHLIL. Pedagogik jihatdan oilaviy qadriyatlar tarbiyasi quyidagi asosiy komponentlar asosida amalga oshiriladi:

1.2.1-jadval.

Oilaviy qadriyatlar tarbiyasining pedagogik tuzilmasi

Komponent	Mazmuni	Pedagogik ahamiyati
Kognitiv	Oila, qadriyatlar, hurmat haqida bilimlar	Tushuncha va bilimni shakllantiradi
Emotsional	Oilaga mehr, hurmat hissi	Qadriyatlarga ijobiy munosabat hosil qiladi
Motivatsion	Oila uchun mas’uliyatni his qilish	Xulq-atvorni rag‘batlantiradi
Faoliyatli	Amaliy harakatlar (yordam, hurmat)	Qadriyatlarni real hayotda mustahkamlaydi

Mazkur komponentlar o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ular birgalikda o‘quvchida oilaviy qadriyatlarga nisbatan ongli va barqaror munosabatni shakllantiradi.

1.2.1-rasm. Oilaviy qadriyatlar tarbiyasining pedagogik jarayoni

Ushbu model shuni ko‘rsatadiki:

- faqat tushuntirish yetarli emas
- hissiy ta’sir bo‘lishi kerak keyin amaliy harakatga o‘tadi

Pedagogik mohiyat nuqtai nazaridan oilaviy qadriyatlar tarbiyasi quyidagi jihatlar bilan tavsiflanadi: bu jarayon shaxsning ichki dunyosiga ta’sir etuvchi **ma’naviy-axloqiy tarbiya turi** hisoblanadi; u ijtimoiy muhit, ayniqsa oila va maktab ta’sirida shakllanadi; qadriyatlar faqat o‘rgatilmaydi, balki **tajriba va faoliyat orqali o‘zlashtiriladi**; tarbiya jarayonida shaxsiy namuna hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Shuningdek, oilaviy qadriyatlar tarbiyasi shaxsning quyidagi rivojlanish yo‘nalishlariga ta’sir ko‘rsatadi:

1.2.2-jadval.

Oilaviy qadriyatlarning shaxs rivojiga ta’siri

Yo‘nalish	Ta’siri
Axloqiy rivojlanish	Hurmat, sadoqat, halollik shakllanadi
Ijtimoiy rivojlanish	Muloqot va hamkorlik ko‘nikmalari rivojlanadi
Emotsional rivojlanish	Mehr, empatiya, ishonch kuchayadi
Shaxsiy rivojlanish	Mas’uliyat va o‘zini boshqarish shakllanadi

Umuman olganda, oilaviy qadriyatlar tarbiyasi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi pedagogik omil hisoblanadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, ijtimoiy muhit va tarbiyaviy ta’sirlarning uyg‘unligini hisobga olishni talab etadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida oilaviy qadriyatlarga hurmat munosabatini shakllantirish jarayoni o‘ziga xos pedagogik xususiyatlarga ega bo‘lib, ularni hisobga olish mazkur jarayon samaradorligini ta’minlaydi. Ushbu xususiyatlar o‘quvchilarning yosh, psixologik va ijtimoiy rivojlanish darajasi bilan uzviy bog‘liq holda namoyon bo‘ladi.

1. Tizimlilik xususiyati

Mazkur jarayon uzluksiz va tizimli ravishda tashkil etilishi lozim. Oilaviy qadriyatlarni shakllantirish faqat alohida mashg‘ulotlar yoki tadbirlar orqali emas, balki dars jarayoni, sinfdan tashqari faoliyat va oiladagi muhit orqali kompleks tarzda amalga oshirilishi zarur. Bu o‘quvchilarda barqaror qadriyatlar tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

2. Izchillik va bosqichma-bosqichlik

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida qadriyatlar asta-sekinlik bilan shakllanadi. Avval bilim berish (tushuncha), keyin hissiy qabul qilish, so‘ngra amaliy faoliyatga o‘tish bosqichlari izchil amalga oshirilishi kerak. Ushbu jarayon o‘quvchining yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilgandagina samarali natija beradi.

3. Shaxsiy namuna asosida tarbiyalash

Bu yosh davrida o‘quvchilar uchun eng ta’sirchan omil — kattalarning shaxsiy namunasi hisoblanadi. Ota-ona va o‘qituvchining xulq-atvori, munosabati va qadriyatlarga amal qilishi o‘quvchi tomonidan bevosita qabul qilinadi. Shu sababli tarbiya jarayonida “namuna orqali ta’sir” yetakchi o‘rin tutadi.

4. Emotsional ta’sirga asoslanganlik

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari voqelikni ko‘proq hissiy jihatdan qabul qilganliklari sababli, tarbiya jarayonida emotsional muhit muhim ahamiyatga ega. Mehr-oqibat, e’tibor,

rag‘bat va ijobiy munosabat orqali berilgan tarbiya o‘quvchilarda chuqurroq va barqarorroq iz qoldiradi.

5. Faoliyatga yo‘naltirilganlik

Oilaviy qadriyatlar faqat tushuntirish orqali emas, balki amaliy faoliyat orqali shakllanadi. O‘quvchilar oila va jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarda ishtirok etish orqali qadriyatlarni o‘zlashtiradi. Shu bois, tarbiya jarayoni faoliyat bilan bog‘liq holda tashkil etilishi muhim hisoblanadi.

6. Yosh xususiyatlariga moslik

Tarbiya jarayoni o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi lozim. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun murakkab nazariy tushunchalardan ko‘ra, sodda, tushunarli va hayotiy misollar asosida tarbiya berish samaraliroq hisoblanadi.

7. Ijtimoiy muhit bilan bog‘liqlik

O‘quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish faqat maktab bilan cheklanib qolmaydi, balki oila va ijtimoiy muhit bilan uzviy bog‘liq holda amalga oshiriladi. Oila, maktab va jamiyatning o‘zaro uyg‘unligi tarbiya samaradorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi.

1.2.3-jadval.

Pedagogik xususiyatlar tizimi

Pedagogik xususiyat	Mazmuni	Natijasi
Tizimlilik	Uzluksiz va kompleks tarbiya	Barqaror qadriyatlar shakllanadi
Izchillik	Bosqichma-bosqich rivojlanish	Ongli munosabat hosil bo‘ladi
Shaxsiy namuna	Kattalar xulq-atvori orqali ta’sir	Taqlid asosida o‘zlashtirish
Emotsional ta’sir	Hissiy muhit orqali tarbiya	Ichki qabul kuchayadi
Faoliyatlilik	Amaliy harakat orqali o‘rganish	Xulq-atvor shakllanadi
Yoshga moslik	Yosh xususiyatlariga mos yondashuv	Samaradorlik oshadi
Ijtimoiylik	Oila-maktab uyg‘unligi	Yaxlit tarbiya tizimi

Yuqorida keltirilgan pedagogik xususiyatlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini oilaga va oilaviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayonining samaradorligini ta’minlovchi asosiy omillar hisoblanadi. Mazkur xususiyatlarni hisobga olgan holda tashkil etilgan pedagogik jarayon o‘quvchilarda barqaror va ongli qadriyatlar tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini oilaga va oilaviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayonida oila va maktab hamkorligi muhim pedagogik omillardan biri hisoblanadi. Chunki bola shaxsining shakllanishi ikki asosiy muhit — oila va ta’lim

muassasasi ta’siri ostida amalga oshadi. Ushbu ikki muhitning o‘zaro uyg‘unligi tarbiya jarayonining samaradorligini belgilaydi.

Pedagogik jihatdan qaraganda, oila va maktab hamkorligi quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

1. Maqsadning birligi

Oila va maktab tarbiya jarayonida yagona maqsadga yo‘naltirilgan bo‘lishi lozim. Ya’ni, o‘quvchini har tomonlama rivojlantirish, unda ijobiy qadriyatlarni shakllantirish borasidagi yondashuvlar o‘zaro mos bo‘lishi kerak. Maqsad birligi mavjud bo‘lgan taqdirda tarbiyaviy ta’sirlar izchil va samarali bo‘ladi.

2. Tarbiyaviy ta’sirlarning uyg‘unligi

O‘quvchi maktabda olgan bilim va tarbiyaviy ta’sirlarni oiladagi muhit bilan solishtiradi. Agar bu ikki muhit o‘rtasida uyg‘unlik mavjud bo‘lsa, bolada barqaror qadriyatlar tizimi shakllanadi. Aksincha, qarama-qarshi yondashuvlar mavjud bo‘lsa, o‘quvchida ichki ziddiyatlar yuzaga kelishi mumkin.

3. O‘zaro hamkorlik va muloqot

Oila va maktab o‘rtasidagi doimiy pedagogik muloqot tarbiya jarayonining muhim sharti hisoblanadi. O‘qituvchilar va ota-onalar o‘rtasidagi axborot almashinuvi o‘quvchining xulq-atvori, qiziqishlari va rivojlanish darajasini to‘g‘ri baholashga yordam beradi.

4. Individual yondashuvni ta’minlash

Har bir o‘quvchining oilaviy muhiti, tarbiyaviy sharoiti va psixologik xususiyatlari turlicha bo‘ladi. Shu sababli oila va maktab hamkorligi asosida o‘quvchiga individual yondashuvni ta’minlash muhim hisoblanadi.

5. Tarbiyaviy muhitning yaxlitligi

Oila va maktab yagona tarbiyaviy muhit sifatida faoliyat yuritishi lozim. Bunda o‘quvchi har ikki muhitda ham bir xil qadriyatlar, me’yorlar va talablar bilan to‘qnash keladi. Bu esa uning ijtimoiylashuv jarayonini yengillashtiradi va mustahkamlaydi.

6. Mas’uliyatning taqsimlanishi

Tarbiya jarayonida oila va maktab o‘z vazifalarini aniq anglagan holda faoliyat yuritishi zarur. Oila — shaxsning dastlabki tarbiya muhiti sifatida asosiy rolni bajarsa, maktab — bu jarayonni ilmiy asosda davom ettiruvchi muhim ijtimoiy institut hisoblanadi.

1.2.4-jadval.

Oila va maktab hamkorligining pedagogik tizimi

Xususiyat	Mazmuni	Natijasi
Maqsad birligi	Tarbiyadagi umumiy yo‘nalish	Izchillik va samaradorlik
Uyg‘unlik	Oila va maktab ta’sirining mosligi	Barqaror qadriyatlar
Hamkorlik	Doimiy muloqot va aloqalar	To‘g‘ri baholash va rivojlanish
Individual yondashuv	Har bir o‘quvchiga moslashuv	Shaxsiy rivojlanish
Yaxlit muhit	Bir xil talab va qadriyatlar	Ichki barqarorlik
Mas’uliyat taqsimoti	Oila va maktab roli aniqligi	Tizimli tarbiya

Shunday qilib, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini oilaga va oilaviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayoni murakkab va ko‘p qirrali pedagogik tizim hisoblanadi. Ushbu

jarayonni samarali tashkil etish o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini, pedagogik yondashuvlarning izchilligini hamda oila va maktab hamkorligining uyg‘unligini ta’minlashni talab etadi. Mazkur pedagogik xususiyatlar asosida tashkil etilgan tarbiya jarayoni o‘quvchilarda barqaror, ongli va ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan qadriyatlar tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

Hozirgi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini oilaga va oilaviy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayoni yangi pedagogik yondashuvlarni talab etmoqda. Jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy-madaniy o‘zgarishlar, raqamli muhitning kengayishi va axborot oqimining ortishi o‘quvchilarning qadriyatlar tizimiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda.

Zamonaviy sharoitda bolalarning axborotni qabul qilish manbalari sezilarli darajada kengaygan bo‘lib, ular nafaqat oila va maktab, balki internet, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalari orqali ham turli qadriyatlarni o‘zlashtirmoqda. Bu esa an’anaviy oilaviy qadriyatlar bilan yangi ijtimoiy qarashlar o‘rtasida muayyan tafovutlar yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, gadjetlardan keng foydalanish oilaviy muloqotning qisqarishiga sabab bo‘lib, bu holat o‘quvchilarda emotsional yaqinlik va o‘zaro tushunish darajasiga ta’sir etmoqda. Shu bois, zamonaviy pedagogik yondashuvlarda oilaviy muloqotni tiklash, jonli muloqot madaniyatini rivojlantirish va “raqamli muhit” ta’sirini muvozanatlash muhim vazifa sifatida qaraladi.

Zamonaviy sharoitning yana bir xususiyati - o‘quvchilarning ijtimoiylashuv jarayonida turli madaniyatlar va qadriyatlar bilan to‘qnash kelishidir. Bu esa ularda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni farqlash hamda ongli ravishda qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirishni talab etadi.

XULOSA. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda oilaviy qadriyatlarning o‘rni va ahamiyatini tadqiq etish shuni ko‘rsatdiki, mazkur jarayon o‘quvchi shaxsining ma'naviy kamoloti, ijtimoiylashuvi hamda axloqiy sifatlarining shakllanishida muhim pedagogik omil hisoblanadi. O‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlari, emotsional qabul qilish darajasi, taqlidga moyilligi hamda avtoritetga bo‘lgan ishonchi oilaviy qadriyatlarga hurmat munosabatini shakllantirishning pedagogik asoslarini belgilaydi. Shu bilan birga, oilaviy qadriyatlar tarbiyasining kognitiv, emotsional, motivatsion va faoliyatli komponentlari o‘zaro uzviy bog‘liq holda namoyon bo‘lib, shaxsning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalari oilaviy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining samaradorligi oila va maktab hamkorligining izchilligi, tarbiyaviy ta'sirlarning uyg‘unligi hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning to‘g‘ri tashkil etilishiga bog‘liqligini tasdiqlaydi. Globallashuv va raqamli texnologiyalar sharoitida o‘quvchilarning qadriyatlar tizimini rivojlantirish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlikni qaror toptirish, oilaviy munosabatlar madaniyatini yuksaltirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda. Shu nuqtayi nazardan, oilaviy qadriyatlar asosida tashkil etilgan ma'naviy-axloqiy tarbiya mexanizmlarini takomillashtirish hamda ularni amaliyotga samarali tatbiq etish dolzarb ilmiy-pedagogik ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ergasheva N.A. Tarbiyaviy jarayonda innovatsion yondashuv // Uzluksiz ta’lim. – Toshkent, 2023. – №2.
2. John Dewey. Democracy and Education. – New York, 1916.
3. Saidov A.X. Ta’lim jarayonida qadriyatlar tizimini shakllantirish // Pedagogika jurnali. – Toshkent, 2020. – №3. – B. 45–52.
4. Qodirova D.S. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida axloqiy tarbiyani shakllantirish // Pedagogik mahorat. – Toshkent, 2021. – №1.
5. Yo‘ldoshev J.G. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.